

ШЫҢ

1969 ч.
ФЕВРАЛЬ
2
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 28 (7874).
Өртөө 2 көп.

В. Б. ОСКАЛ-ОЛГА РСФСР-НИН
УЛУСТУН АРТИЗИ ДЕП ХУНДУЛУГ
АТТЫ ТЫПСЫР ДУГАЙЫНДА
РСФСР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ
Совет шире уран чүүлүнү талаам-биле ачы-хавымалыг
болгаш дээш күрүне партеринин бүгү-жылды катты-
жымжыктыгы тын бөлүтүнү удуруттуу. РСФСР-нин
адамыг артизи Владимир Базыр-оолов ОСКАЛ-ОЛГА
РСФСР-нин улустун артизи деп хундулуг атты тыпсыр.
РСФСР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун Даргаам
М. ЯСНОВ.
РСФСР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун Секретары
Х. НЕШКОВ.
МОСКВА, 1969 чылдын январь 31

СЭКП ОБКОМУНДА, ТЫВА АССР-НИН
МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ,
ОБЛПРОФЧӨВҮЛЕЛДЕ
**МУРНАКЧЫЛАРГА
ШАҢНАЛДАР**

СЭКП обкомун, республиканын Министрлер Чөвүлөли
болган облпрофчөвүлөли республиканын улустур бугуруу-
гелеринин, тузуг болган транспорт организациаларынын со-
циалисттик хуузааларынын күсөөлөрүнүн 1968 чылдын
дортку кварталында түнөөлүн үндүргөн.

Улустур бугурууларын аралында социалисттик чарыш-
тын дортку кварталды тилекчиин ЧАДААНАНЫН ХӨМҮР-
ДАШ РАЗРЕЗНИНГ коллективин болган (НАЧАЛЬНИК
ЭШ ЕВЛОКИМОВ, ПАРТОРГАНИЗАЦИЯ СЕКРЕТАРЫ
ЭШ ИРХА, ПРОФӨВИЛЕТ КОМИТЕДИНИН ДАРГАЗЫ
ЭШ ИЗОСМОВ). Ол бугурууге нинти продукция бугуруу-
рунун планын 122 хуу, бараанын продукциянын—
126,9 хуу, сайгарынын—121,3 хуу, күш-ажыл бугу-
руучулугу—177,3 хуу күсөөлөк болган пилалда ажур
105 мул рубль оругалы алган.

Тузуг организациаларынын аралында социалисттик ча-
рыштын тилекчиин «ВОСТОКСАНТЕХМОНТАЖ» ТРЕСТ-
НИН КӨЖҮН ЧӨРҮҮР МЕХАНИЗАСТАТТЫГАН БОЛОН
НАЗЫ болган (НАЧАЛЬНИК ЭШ БАЧИН, ПАРТОРГА-
НИЗАЦИЯ СЕКРЕТАРЫ ЭШ СТРУКОВ, ПРОФӨВИЛЕТ
КОМИТЕДИНИН ДАРГАЗЫ ЭШ БОЖКО). Бо тузуг коло-
назы тузуг-монтаж ажыдарынын планын 188 хуу, күш-
ажылдын бугуруучулугунун планын 110,3 хуу күсөөлөк.

Транспорт организациаларынын аралында социалисттик
чарыштын тилекчиин КОММУНАЛ АЖЫЛАГЫН МИ-
НИСТЕРСТВОЗУНГ АВТОТРАСПОРТ КОНТОРАЗЫ-
НЫН КОЛЛЕКТИВИН болган (НАЧАЛЬНИК ЭШ БАРА-
НОВ, ПАРТОРГАНИЗАЦИЯ СЕКРЕТАРЫ ЭШ ПОЛЕВ,
ПРОФӨВИЛЕТ КОМИТЕДИНИН ДАРГАЗЫ ЭШ БЕЛЕН),
Бо АТК чык даярдыгынын планын тоона талаам-биле
137,4 хуу, тоона километр талаам-биле—102,9 хуу, күш-
ажылдын бугуруучулугунун планын 105,3 хуу күсөөлөк.

Устуде коллективтерин 1968 чылдын дортку кварталында
социалисттик чарыштын тилекчиин деп санаан болган
СЭКП обкомунун, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлө-
линин болган облпрофчөвүлөли шилчир Кызыл кутары-
нын тывыскалан. Ол иштин алгы аюлунун, Каз-Хемини
хөмүр-даш разрезинин, Шаган-Артыгын автотранспорт бугу-
руугезинин 1968 чылдын дортку кварталында эки ажы-
даанын демделген.

Кымылдын эл комбинатынын, Чадаананын амыдырал
хандырына комбинадынын, «Тыва да-дугу» тузуг эрге-
линин, № 2 көжүн чөрүр механизастваттыгын коло-
назы, тузуг автотранспорт бугуруугезинин ол кварталда ба-
гы ажыдаанын түнөөлүн үндүргөн демделген. Со-
циалисттик чарыштын 1968 чылдын дортку кварталында
тузугезинин коллективтерге каабы-биле хуузаалыг кеор-
туу организациаларын болган 1969 чылдын дортку квар-
талда план күсөөлөк хандырычыгезе улаанган хөмөгө-
лөрүн ол чөрүрлерин СЭКП райкомынагы болган хөмөгө-
лөр, паркомарга, профөвүлөли амырал айы-биле об-
комарына, министрлерге, эргеледере, трестерге,
бугурууге удуруткуларына СЭКП обкомун, Министрлер
Чөвүлөли болган облпрофчөвүлөли дааскан.

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлөлинде
болган облпрофчөвүлөли

Чарыштын тилекчизи

Совет күрүнеин үндө-
лөкчизи В. И. Ленинин тө-
ртүтүнгөндө бөр чык
оюнга төлөтүп ужураары-
дот республиканын көдө,
суур Советтеринин аралында
калбарган социалисттик ча-
рыш дым хөб Советтер
идекейлеп киринишээр,
организм-массалыг ажыда-
рыш энжелеп, социалисттик
чарыштын негелдерин че-
диништин күсөөлөк.

Каз-Хем районун Ил-
нык көдө Сөведин, оң бугу
депутатары, активтери рес-
публиканын көдө болган
суур Советтеринин аралында
социалисттик чарыштын
идекейлеп болбушан. ор-
ганизм-массалыг ажыда-
рыш энжелеп, нинини ма-
лыны баш санын өстүрө
планын күсөөлөк шылаан.
Илнык көдө Советтик де-
мискордизе турар Ленин
агитаторларын, секретары,
райондарынын, секретары,
район болган эл идекейлеп
агитаторларын аттарын рес-
публиканын «Күш-ажылга
алдар деп хундулуг депте-
риде кинр бижөн.

Министрлер Чөвүлөли
болган облпрофчөвүлөли со-
циалисттик чарыштын негелде-
рин чедиништин күсөөлөк
Эрг-Барлык (Барыин-Хем-
чин район), Кара-Хол (Бай-
Тайга), Хайракан (Чөөн-
Хемчик), Тора-Хол (Току),
Дүргөн (Танды), Аржаан
(Бий-Хем), Чыргалаан
(Тес-Хем) көдө Советтерин
даргаларынын, секретары,
район болган эл идекейлеп
агитаторларын аттарын рес-
публиканын «Күш-ажылга
алдар деп хундулуг депте-
риде кинр бижөн.

Түннелди үндүргөш...

БАРЫИН-ХЕМЧИН РАЙОН-
НУН хөраажен активчилери-
нин чөвүлө хуралы болуп эр-
кен. Чонун културлуг амы-
дырал-чуртталганы улам эки-
жидер хөмөгөдө дугайын чө-
вүлө хурал чугаалашкан. Ол
талаам-биле илеткели партия
райкомунун хөрааженер ор-
тузунга ажы чөрүр кили-
биян эргелекти эш О. Орус-
оол кылган.

Хөрааженер чөвүлөдери-
нин аралында социалисттик ча-
рыштын эртен чыгы түнөө-
лүн маанай үндүргөн.

«Большевик» колхозта Алек-
сандра Кара-Салдын даргалы-
ны хөрааженер чөвүлөди со-
циалисттик чарыштын негелде-
лери эки күсөөлөк деп са-
наат, анаа партия райкомун

КЫЗЫЛ ТУКТУГ

шак септээр болган чурукка
тырттар нар хөмөгөдө ажыдап
турар. Оң иштинде даярдыр
тех ай, квартал планынын
үрүтүчү ажы күсөөлөк, эр-
кен чыла 9000 рубльдин те-
ни салар турган, 10700
рубль кылдыр ажы күсөө-
лөк. Мастерлер Монгуш Дам,
Валентина Орешкова болган.

Д. АГБААН.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Сөвединин болган Министрлер Чөвүлелинин органы

МАЛ КЫСТАГЛАДЫШКЫНЫ—ШЫҢГЫ ШЫЛГАЛДА

Тыванын ажылыг чоннары СЭКП-
ниң ХХП сьездинин болган ТЫ-
ны Пленумарынын шитирлерин
күсөөлөп, В. И. Ленинин төртүт-
түгө хунуңден бөр 100 чылын бол-
ган Совет Тыванын 25 чыл оюн те-
лештиг уткуур дөш социалисттик
чарышты калбаргышан, мал ажы-
дагыга чүгөрө түнөөлөдери челин а-
ган. Эртен чылдын кандашкыны-
нын багы салдары турзажок, респу-
бликанын колхозтары болган совхо-
здары хунуңге суг, эл болган дук
салдар талаам-биле беш чылдын үш-
ку чылынын планын ай бунуңгаар
ажы күсөөлөк. 1967 чылга уду-
р болд малдын баш саны 3,3 хуу, хой,
өшкүлү—8 хуу, чыгы малын—4,4
хуу, төвөниң—7,4 хуу, нининиң—
8,9 хуу көвүлдү. Нинти мал-
да элтир улаанынчыкынын болд
малынын бот-деканиз 13 хуу кө-
вүлдү.

Мурнакты практикага болган со-
веттериния хандырылганын бө-
лөк эрга-методтарыга үндөлөш,
ажыл-хөмөгө эки сайгыры, мал
ажылыг бүгүн чыл дугурууга чо-
руу турар ажыл-агыйлар малдын
баш санынын болган оң продукту-
луг бөлдеринин чамык аюлдерин
челин алаан.

Каз-Хем, Чөөн-Хемчик, Танды
болган өскө-да райондарын хой
колхозтары болган совхозтары, пар-
тия, комсомол болган профөвүлөли
организациалары, совет болган кө-
дө ажыл-агый органдары мал ажы-
дагынын дугайында сатып салыш-
кынын дугайында турар. Оң түн-
өөлөдери толаргай, олар эртен чы-
ла малдын баш санын элөөн көвү-
лөдери, оң продукттулун бөлдерин
челин алаан, күрүнеин мал ажы-
дагынын продукттарына чыгы план-
ны чедиништин күсөөлөк. Чижээ,
Танды район күрүнеин суг садарынын
чыл планын 107,4 хуу, элтиң—
112,8 хуу, дүктүн—122,3 хуу күс-
өөлөк. Күрүнеге көдө ажыл-агый-
нын дуржулга станциялар планын
артыкка 217 тонна, «Өк» совхоз
374 тонна сугу саткан. «Көк-Тей»
совхоз эл сазар планын барык 200
хуу, «Бүрүндү» совхоз—121 хуу
күсөөлөк. Республиканын хой ажыл-
агыйлары мал ажылыгын өскө-да
продукциянын бугуруу болган са-
дар талаам-биле чыл малдаларын
ажы күсөөлөк.

Бо санаар республиканын кол-
хозтарында болган совхозтарында
улул куралдары барын айтып ту-
рар-дыр. Ол куралдарынын чон
ажылаар чорук нинитин мал ажы-
лын улам ийик хөмөгүдери дүгө-
лөдү, оң продукттулун бөлдер, ил-
чапган партиянын ХХП сьездиниң
айтып болган СЭКП ТЫ-ны Плену-
марынын мал ажылыгын айтыр-
галарын талаам-биле шитирлерин
чедиништин күсөөлөк арганы бөр.

Кыштагаладышкыны—мал чы-
нарга чарыскалгыг үл чөп чүгөи
бүгү кижилер билр. Чөгүн-на ха-
рым мал ажылыга бүгү көдө
ажыл-агый чылынын чедиништин
азы чөпчөдериин чылааган-
нары ол үлө илереп турар. Мурнак-
чы ажыл-агыйлар кыштагаладыш-
кыга чүгө болуп-чөгүрү-биле бе-
леткелин алган өвөс, харин база ам
мал кыштагаладышкынын ажыл-
агыйны күш-биле доктаамал тайга-
рал, партиягын контролга тургузуп,
кыштагаладышкынын организациг
эрттерин-биле бүгү чүгөи кылп
турарынын ужуру-даа ол.

Каз-Хем районга «Октябрь 14 чы-
лы», «Тилелте», Танды районга
«Революциянын чалымы» кол-

хоздарын, «Россия» совхозун, дур-
жулга станицаларын, Эркин, Чөөн-
Хемчик болган Улут-Хем райондары
тус-тус чамык ажыл-агыйларын
улуруткучулары шак ынчаар ажыл-
лап, соок бежен ажыг галус челин
турар чылдын бо берге үзүндө мал-
ды менди кып ажырып алыр бөш
бөттүг хой хөмөгөдери ап, оларлар-
ны талыйлап турар, малга чылыг
сугну бөлөткөдери, оң чаш төдүн
кылмал суг-биле хөмөгөдери ор-
ганизациаларын, саванын болган күрү-
нүн хандырып, малды чылыг суг-биле
сугтарын турар, малдын калсазын
эки чылылап, оң иштин арылап,
аштап турар. Чөөн-Хемчик районун
ажыл-агыйларында ам бешин 20 муң
хире алай, хураган, Барын-Хем-
чик, Бай-Тайга райондары малдын
мун-мун чаш төлү алдыган.

Эртенде болган Каз-Хемде мур-
накты малчыларын сатып са-
лышкынын чынында малдын тө-
ртүтүгүн чаш төдүн менди кампа-
лап ап турар. Бо хунуңге Танды
районун чамык колхозтарында бол-
ган совхозтарында суг саллазы бе-
дик, ынчанга ол чорук чонун суг
болган суг продукттары-биле үлө-
лөшкөн чокка хандырыгыга ду-
далап турар.

Мон-биле кады мал ажылында
тургустунган байдал республиканын
партия, комсомол, профөвүлөли, совет
болган көдө ажыл-агый органдары,
колхозтары болган совхо-
здарын улуруткучулары дүвөт-
пей барып шыдаас. Чөөн рай-
онун улуруткучуларынын Кызыл
хорайга, барын райондарын—
Чадаана хорайга чокка чаш болган
оперативтик зона чөвүлө хураалы-
гыга демделген турганы болза, хой
ажыл-агыйларда бөдүн болган
шылтыг чөмөр төнөр четкен, мал
арып баксыран болган хөраап эге-
лөн, мал кыштагаладышкынында
байдал дүвөткөдери. Баптагы ме-
дөдөр-биле аларга, республикада
бөдүн чөмөр эң-не аюуш дөш хө-
регелдин чартык кезинден аюуш
арткан. Чижээ, Бий-Хем районун
«Тилелте» колхозунда чүгө 28
тонна сугер артып, «Искра» кол-
хозта байдал база дөвөдөсөсө, Каз-
Хем районун «Октябрь 30 чылы»,
Улут-Хем районун «Күш-ажылдын
косту» көдө ажыл-агый артелде-
ринде, «Илалда» совхозта бөдүн
болган холуксаалыг чөмөр төнөр
четкен.

Мал кыштагаладышкынын организаци-
г эрттеринче коммунисттерин,
комсомолчуларын, колхоз, совхо-
здарын ажыл-ишчилерин СЭКП-нин
Бий-Хем райкомун (аш Харченко),
райкуком (аш Дамчай) болган ол
районун чамык ажыл-агыйлары-
нын улуруткучулары коңук четкен
организациалар деп, СЭКП об-
комунун бирөөсү демделген. Хей-
лай ажыл-агыйларында мал чөмө-
дишпей турарынын, мал калсазын
ын кышка багы бөлөткөдери,
ажыл-иштин, мал азыраары багы
организациаларын, күш-ажылдын
сатыла-чүрүмүнүн коңашканын, ара-
галар, ажыл шагы үдөр чоруктарын
мал бөдүн турарынын уламындал
мал өлүп эгелен, «Искра» колхоз-
суг-барзан фермаларын 23 нөгө
бир бузгалы-биле катат. Б. Биче-оол-
дун малдан 127 хуу чүлүп алган.

Хойжу Дүктүг-оолдун азырап турар
хойлары база массалыг чүлүр чы-
гап турар. «Тилелте» көдө ажыл-
агый артелинин мал ажылынын
байдалы база барык чыныг. Ам ол
районун ажыл-агыйларында ар-

С. К. ТОКА,
СЭКП Тыва обкомунун бирги
секретары

ган-дорган инек 350, хой, өшкүзү
1300 баш чөдип турар.

Танды районун чамык ажыл-
агыйларынын малын азырап тура-
ры база сатып чованчыг. «Тилел-
те» совхоза (директору эш Селе-
кин) диванынын сөвүгү хунуңеринде
бешин 20 бат инек чүлүп алган.
Чөөн-Хемчик районун арып ту-
лаан хой 4000, инээ 1246 баш,
өвүр районда чүлүп мал 3000 бат
ажып турар.

Ындыг турбуже чамык черлерде
мал сугтарын, кылмал суг бөлөт-
көдери, саван чымыдар хандыры-
гарын, малды чылыг суг-биле суг-
гарынын, малдын чылыг болган
нинти калсазын септөөр ор-
ганизациаларын, малчыларын амы-
рал-чуртталганын сатып салып
турары четкен. Ам республикада
чылыг суг-биле хандырылган мал
60 муң-на баш, 400 муң ажыг хой,
өшкү чылыг суг хаманчыг, сугта-
гыла мырнын хандырылган.

Бо бүгүлө чөгүр түнөөлөдери
кылган, нинитин малын чыл кып-
тагаладыгыга эргежок чүгө хө-
мөгөдери дораан алыр ужурут бис.
Ферма, хойжу бригада, козан мал
бүрүзүнүн байлагын хыпарын пар-
тия, совет, көдө ажыл-агый органдары-
нын, улуусу контрол комитет-
теринин, ажыл-агый улуруткучу-
ларынын болган тускай эртенгилер-
инин организациалары, ам малды хо-
латпас, оң продукттулун энжеле-
сө хөмөгөдери терек кырынга ап
чөрүлүр чүгө.

Мал чөмөи камыг чарыгаарын-
че кичөөлөй салары, килорам-
сиген, саван, мал азыраар тарап
чөмөи шуптуган даңылаан, оларын
ай, недела, хунер айы-биле
хуваары, кыштагаладышкын төнүжө
чөдөр чарыгаалары мал чөмөи
четир кылдыр санаа хуваары эр-
гежок чүгө.

Олардын далайларынын чөп
болганга организациалар, ол амычте
бүрүлөдир техниканы, эң эки ме-
ханизаторларын чөрүлүр, оларын
амырал-чуртталганын таарым-
чалыг байдалды тургузуп бөр хө-
рег. Олар далайлар механизатор-
ларга чылыг хөмөгөдери, трактор-
нун арык кезектери-биле бөдүн
кылар чүлү-биле оларын хан-
дырыр эргежок чүгө.

Мал чөмөи немей тыптынын алы-
рынын арганын чыныг-даа хун со-
гартаптайн тып эгелээр хөрег. Рес-
публиканын чамык колхоз, сов-
хоздарын улустурин сугтарын
хандырып, ынн бүрүз бөлөткө,
тузалаарын дөвөткөдери кезип
агелээр, малга эжээр өвөк, кымыс-
каа өвө бөдүн бөлөткөдери күш-
тедир болза чөгүр. Умыргыш бе-
леткөк кижилерин болган техника-
ны республиканын Каз-Хем ажыл-
агый министрствозунун Убс-Пур
хөчте дораан чөрүлүр болган
Басноорек крайдан саван шарын
сөвүрүк күштерин улам көвүлөдери
эргежок чүгө. Ол крайнын кол-
хоз, совхозтары улул дузаны чө-
дөр, бисче сатып салын турар бо-
гай.

Чөмөи мал чир кылдыр бе-
леткөк эгелээр болза, оң шынырын
дыка бөдүн ап болур. Умыргыш,
терек бугурун шылаан, саванын
хөмөгөдери, оларын чымыдар ха-
нызырары, холуксаалар-биле шы-

нарыдары чижектиг эң бөдүн ар-
галар бешин аажок ажыктыг. Ындыг
болганда мал чөмөиин чөптерин
болган оң бөлөткө кылдыр дериг-
лери бүрүзү-биле сөптө ажылда-
дыры эргежок чүгө. Көдө ажыл-
агый эргеледери болган ажыл-
агыйларын инженерлери мал чө-
мөи мурнакты ажыл-агыйларда:
«Россия», «Чыраа-Бажы», өл-да
өскө совхозтарда бөлөкчөдө тур-
гарынын арганын ажылдагына
кыжылыр өвөдир ужурут.

Малды хур кыштагаладыгы мал
кажыларын хамаржыр деп чө-
нөи оңгалар чугаалааска-даа, оң
ужурут билингир. Эки септээр,
сатып чованчыг чылылаан мал ка-
жыларын малды чүгө хандырып
камталаар, малчыларын эки
ажылдарын хандыраар өвөс, мал
чөмөи камыг, ажыктыг чарыгаар,
малды продукттулун энжеле-
сө арганы база бөр. Ынчанга хой,
инек калсазын септээр ажылы
колхозтарын баштаар чөдөрлөрүн,
партия, комсомол болган профөвү-
лөли организациаларын, совет
директорларын, райондарын көдө
ажыл-агый эргеледериин ор-
ганизациаларын, малчыларын ажыл-
дагына таарымчалыг байдалын
тургузуп бөдүн эргежок чүгө.

Малды ылагыг чылыг суг-биле
доктаамал хандыраар ажылы ор-
ганизациалары чүгө сөрүлө. Бо та-
лаам-биле таңыжыларын дуржул-
газын чөп болганга ажылаар,
ажыл-агый бүрүзүгө суг чымылар
печкалыг суг даярдыгынын бөлөт-
көк хөрег, оларга суг чымылы-
паан чөдө, фермаларга чөдө
бөр.

Мал ажылында берге бо үлө
фермалар ажылдакчыларынын ор-
тузунга организациалар болган мас-
салисттик ажылды калганга-
дан-даа артыкка калбарып ужурут
бис. Мал кыштагаладышкынын че-
диништин чөрүлүр дөш дем-
селте бүгү партия болган совет ак-
тивти мобилизаар, оң байлагын
ын дугайында хун бунуңун кон-
трол күштерлери хөрег. Ком-
мунисттерин, көдө ажыл-агыйын
тускай эртенгилерин болган кол-
хоздарын база совхозтарын улу-
руткучуларын мал ажылынын эң-
не берге чөдөрлөрүн таарыштыр тур-
гар хөрег, олар фермаларга малчы-
нар-биле калы билекти шыгырты-
нып калыпкан, ажылдаар ужурут.

Малчылар ортузунга бөгөдө-
лөр, илеткелери болган лекция-
ларын үрүтүч чөрүлүр, массалыг
социалисттик чарыштын организаци-
алары партия организациалары бүрүзүгө
эң чүгө турала болуп ужурут.
Дуржулга станицаларын Кара-Чы-
раада чурттал турар хойжулары
эки кымыл-булунуг турган-даа де-
кларияны, агитаторларын болган по-
литформаторларын чугаалган
агитациянын турар ынныг байдалды
бөдүрүп болбас. Салтынаары бол-
ган хандыларын малчыларын өй-
үндө чөдөр турарын, кин көр-
гүзгөр болган бөдүн чөдөрлө
бот-тымын уран чүгө бөлүкчө-
лөрүн киржичилеринин конферте-
рин көргүзгөр организациалары эр-
гежок чүгө.

Нинитин малды чөдөрлөдери
хур кып ажыраар чүгө малчы-
ларын күженишчилерин-биле
хандырынар өвөс, кыштагала-
дышкыны эки чөрүлүр хандырып
турар, салгынын, култура-чыры-
дышкыны, амырал хандырыла
болган медицина албан чөдөрлөрүн
ажылдакчылары илеткейли киржир
хуузаалыг, оларын сорулгазы—

колхозтарын болган совхозтарын
малчыларын бөдүн бугуруучу-
лук ажылдарына болган чуртта-
рыга таарымчалыг эргежок чүгө
бүгү байдалды тургузуп болур.

Республика паралагынын, радио
болган телевидение ажылдакчыла-
рынын сорулгазы—кадарчыларын,
инженерлери тик өвөс ажылы-
нын эрес-малчыларын чүдөдери
улам калба-биле чөдөрлөдери, чы-
рыл бижирин, мал кыштагаладыш-
кынында, фермаларын ажыл-иш-
чилеринин хандырылганын чө-
пөдөдери чилин-биле алырлар, эң
дөдө, мурнакты чүдөдери негел-
дери болур.

Кышка бөлөткөдө турган, мал
ажылынын ажылдакчыларына
амырал талаам-биле таарымча-
лыг байдалды тургузуп дугайында
сатып салбаан чөдөрлө бо талаам-
биле улул бергелер тургустунуп ту-
рар. Фермаларын болган брига-
дарын ажыл-ишчилерин култура-
арын ажылдагыла хандыраар
партия, совет болган профөвүлөли
организациаларын, ажыл-агый-
ларга тускай эртенгилерин бол-
ган удуруткучуларын эң чүгө хө-
рег болган турар ужурут. Ферма
бүрүзүгө, хойжу бригадалар тө-
дөр бүрүзүгө чүгө кымыл-булунуг
өвөс, харин база малчыларга эн-
пелте болган арыг-шөвөр талаам-
биле дузаны медицина ажылдакчы-
лары көрүтүп болур өвөдөдери ба-
за ажылдагылар хөрег. Хойжу азы
кадары кичи өдө чурттал турар
болза, өңү чыгылаары-биле алаз
кишти бөр болган өттүлүр чүл-
үлө хандыраар.

Чамык ажыл-агыйларда малчы-
ларын азын-чөп продукттары-биле,
хөрегелдин эң чүгө өскө-даа ба-
раанын-биле багы хандырып ту-
рар байдал-биле өтөжир болбас.
Амдыг таарымчалар бар болуп ту-
рар. Чижээ, «УТКА 25 чылы» со-
веттин хой хөмөгөдери козана
малдарын каапкан, хлө болган өс-
ке-даа азын-чөп салып алыр дөш
бо соок хунуңге кам килө-чөт-
кыра. Арып-Уурун азы Шаган-

ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ

рип, партиянын болгаш чаа-
актың шийирлерин тайы-
бырлап, оларны күсөдиритче
чечүү ээлектеп турар.

ЭЭРЕН чыл мурунда
болган эки эки-үч-үчкө
келген ике Тайныкын ковар-
ын эрий чорутуу чорал.
Мында бүтү байлады: та-
гыр мракта беким тайгалар
дүңсөөлөрдү көргөткө
түрүр, арга-ыш чок дел-
гем кошуларын-даа, кодонун
ла мал-малын шилдөө төрө
өлгөрү-даа көрү аңаа эдеп-
теп, бар яны солун кылдыр
салгылар турган. Хандык-
шыдык ажил-ишме, олар
окут чок, үргүтүчү денши-
кис акыл-аңгы чакыккан
чочуң ортуңа чаларын
улай-улай солчу эрпн тур-
ган аңаа уул-ла эскерт-
кис мыпкан болган. Тыва-
ны хоочун болгаш бай сох-
тарынчыл бөрүз — «Элегес-
те» бо чылдарда аажок ко-
ку маңдыкшыныгы а-
а ажил-аңгы чок зоотехни-
кис Фотина Макаровна Эве-
раннын болуун кирипте уду-
тул. Ону мыда бүтүдө билер.

Эт Ф. Эверана — республи-
кан аалдары зоотехник,
чаагың беким шанаалары-
нын эдилетчиси, коммунист,
Совет эрге-чакырган орга-
нарныга хой удаа соңууду
келген депутат. Специаль-
нык млың орунга чомды
кижилер алаарга-даа болур.
Ычанымык боюнуң мөре-
жиге хандыкшыдык, кы-
жирге ынак, боюнуң бүтү
күштерин болгаш билигдерин
коммунизм тургузушкунуң
улуз хөргөңгө бээр дээр
аңаа-биле ажилда чоруур
кыж бөрүзү оу чедиң а-
а болур болгаш.

Угаан ажилының төлө-
лөчүлүк кыж боюнуң ажил-
күсөдир-биле эрге-те-те-
кис кыжлар-биле чоруту-
тур, хой-интинин политик-
ти ажилыга идиелкил
кирип турарынчыл чикте-
ри бисте кончуг хой. Чик-
дөөргө, Кызыл хоорайда чү-
бекен ажил лекторлар, мү-
хир агитаторлар, пропаган-
дистер, политинформаторлар
бар.

«Билиг» интеллигент рес-
публика организациының
эрте-методиктик чөвүлө-
дөрүн удуруткучулар эштер
Ф. А. Житков, В. А. Дубров-
ский, Т. Н. Бикова болгаш
оон-даа эскер лекторларын
өөредир, республикада чорут-
туруп турар лекцияларын
илей-теоретиктик денелер
болгаш тематиктик улааныш-
кынын беддер талазы-биле
улуз ажилда чорууду турар-
лар.

Социализмниң капит-
ализм-биле идеологият чы-
даг демисел хой талазын,
чүд-бүрү чугула соруга-
ларын шийирлерин неген тур-
тур. Ол талазы-биле кол
айтырмаларын бирээм болза
идеология ажилының кол
айтырмаларын шийирлерин
сөөк совет интеллигентинин
чогалдыгы күштерин мобил-
изация болур. Идеология
ажыл амгы байлалдарда
колдуунда-ла интеллигент-
ооажым турар болгаш. Совет
кижилерин коммунист буга
чангыктырар талазы-биле пар-
тияж ажилдың дөштүгү

болгаш ажилык болуру ин-
теллигентиядан дык хамаар-
ыш. Идеологияны күсүтүп
чепсектерин — паралааны,
радионо, киноно, телевиден-
е, уран чүдү болгаш эске-
лерин-даа чонун эрге-ажыл-
тарынга, коммунизм тиле-
зинин хөргөңгө ажиллаары-
ның дөштүгү, ажилык болу-
ру колдуунда-ла интеллиген-
циядан хамааржыр.

Коммунист тургузушкунуң
соруга-ларын бүтү комп-
лекстик интеллигентин
орутууга партияж идеоло-
гия ажилын күсүткүдир-
иниң айтырмалары чугула че-
рин ээлеп турар болгашын
ужуру мыда.

Чоонга чаа СЭКП-ның Кы-
зыл хоорайдагы пленуму
«Масса-политиктик ажилда
интеллигентинин киркиле-
генин дугайында» айтырмалар
чугула болза. Бо талаа улуз
интеллигентияның чеге-
лер интеллигентияның чам-
дык кезектин хой-интин
ажылда идиелкил чок, түшүп
чоруунуң барың пленум дем-
дөөлөң болгаш интеллиген-

ниң ортузунга политиктик, ки-
жизидилгениң ажилды күс-
тедиреринин толугай хем-
чегерин айткан.

Партия интеллигент кадр-
ларын алаң талазы-биле са-
гыш чоонгай ажилың, олар-
нын политиктик мөдө-
ли билидин, оларнын били-
лерин, дүжүлганын, энергия-
ын, коммунизмниң улуз хө-
ргөңгө бараан болурунча уг-
лап турар. Ол ажилда кол
чүд-интеллигентияның по-
литиктик белектери, оң мар-
ксист-ленинниң дилалык-
бооп артар. А. ПОЛЯКОВ,
«Билиг» интеллигентияны
республика организациының
секретари.

Даштыкыда

Вьетнам талазы-биле Париж чөвүлел хуралында

ПАРИЖ. (СЭТА). Январь
30-де делегей конференция-
ларынның бажыныга дөрт та-
лаан Вьетнам талазы-биле
чөвүлел хуралының ийниң
чөвүлел хуралы болган.
Беш чактың шак ажил уде
үргүзүлгөң оу хуралга бүтү
дөрт талаанчыл делегация
баштырарын Вьетнам айт-
тың интеллигентияның арга-
ларыга хамаарыштыр бот-
тарының болгаларын тайыл-
дырлаан.

Париж чөвүлел хуралының
соруга-быз, вьетнам айт-
тыңын политикта талазы-биле
шын шийирлерин тыва-
рында болур дээрин Мунуру
Вьетнамын хостарының На-
ционал фронтунун төлө-
лөң баштың Чан Бун Ким
сагыдырар.

«Мунуру Вьетнамда байла-
а хамаарыштыр Каттишкан
Штаттарын болгаш Сайгон
администрацияныкы кылган
түңгел болза, херек кыры-
да боттуг чүдүлү каржы-
лаа хажыткан, агрессияга
улар демисел турар киж-
лерин агрессорлар, а чалча-
ларны — төрөн чуртуун сат-

тымыкчыларын патриоттар
кылдыр көргүзүр дээр идея-
ла ажил кижилерин бак-
таар дээр орадакышкын
болур» дээрин Национал
фронтунун төлөлөрүнүн баш-
тың чугулаан.

«Мунуру-Вьетнам улус деле-
гейин бүтү улустары-биле
найырадыр харылааларын
тургузар күсүлгөң» деп, на-
ционал фронтунун төлө-
лөңгөң, «Мунуру Вьетнам
тайбынчыл болгаш нейтрал-
теттиң даштын политиканын
чорудар, кылдың-даа хевирин
шөгүр ала-дөңдөңгөң оу кир-
кис, тайбың дотунашкын-
нын беш принциптеринге үн-
дөңкөң бүтү чурттар-биле
найырадыр харылааларын
тургузар» деп, ол чугулаан.

ВДР-ның төлөлөрүнүн баш-
тың, ВДР-ның чазаның ми-
нистри Суан Тхон ол хурал-
га чүвө чугулаан. «ВДР-
ның тускай дотунашкын-
га болгаш айыл чок чоруту-
га коргалды чедирин Каттиш-
кан Штаттарын үргүлчүлөп
турарың» Суан Тхон ки-
чөгөң салган. «Баштайгы

мелээр-биле алгыра, ала-
гыя 1968 чылдың ноябрь 1-
нин соода америк самолеттар
1200 хире разведка ужу-
кунуң чорудуң. Соңу
Вьетнамын девискоринде
турар 50 объектилерге 70 улаа
бомба чамалдыкшыны-
нын таварыштырар» деп, ол
чугулаан.

ВДР-ның чазаның төлө-
лөрүнүн өмүрүнүн Суан
Тхон Каттишкан Штаттар-
нын ол дайын үлгүлөңгөң-
көңгөң, алагыя ВДР-ге
улар «И-52» бомбалык са-
молеттарын ажилга тур-
арыга шийирлериң уду-
рашкын илергейлээр.

Дөрт талаанчыл Вьетнам та-
лазы-биле чөвүлел хуралы,
бир эвес вьетнам улустуң
чөвүлел тургузунга ол үн-
дөңкөң болза, чүд-
ылчарада толугай түңгел-
дөңгөң чедир болур, ол тур-
ту ВДР-ның чазаның дөрт
чүдүлгөң. Мунуру Вьетнамын
хостарының Национал фрон-
туунуң беш чүдүлгөң тайы-
бырлаан болгаш деп, ВДР-
ның төлөлөрүнүн баштын
чугулаан.

Улусчу контроль ХЫНАП КӨРГӨН

Улусчу контроль органи-
ары ажил-аңгы болгаш култур-
тургузушкунуң адыр-
ларынга контролду ботталды-
рып, деңгээлде чүдүлгөң
болгаш чепсектерин илерди-
п, дүжүлганын илердир, чө-
пестерин чайдандыр талазы-
биле партия, совет, ажил-
аңгы органиарыга дузаны
көргүзүп турар. Тес-Хем ра-
йонунуң улусчу контроль ко-
митеди совхоз, колхозтарда,
«Сельхозтехника» салгында
болгаш суг ажил-аңгы чери-
де күш-ажыл камгалааның
болгаш техниканың айыл
чок болурун байдалын хы-
нап көргөн.

Күш-ажыл камгалаа бол-
гаш техниканың айыл чок
чорутуу «Сельхозтехника» сал-
гында эки тургустунган.
Ажылчылар болгаш инже-
нер-техниктиң ажилдачылар
тускай хеп-биле хандырт-
ган, техниканың айыл чок
чорутуун талазы-биле хем-
чегер адырлар болгаш ко-
ку агитацияны мастер-
кис чөр болгашында аскан.
Күш-ажыл камгалааның бол-
гаш техниканың айыл чок
чорутууга көрдүңгөң ажа-
хөргөң чогуру үзүндө
ажылдагынын келген. Киж-
лер дугайында чогуру ки-
чөгөң салдыгына-биле
ооал-ондак бүдүрүлгөң бо-
байн турар.

Чамдык ажил-аңгыларын
удуртукчулар, партия, проф-
союз органиарыга күш-
ажыл камгалааның, техни-
каның айыл чок чорутуу-
дөңгөң кичөөңгө салып, көр-
дүңгөң ажа-хөргөңлериң
чөтө ажилдагынын турар.
Күш-ажыл камгалааның,
техниканың айыл чок чо-
руунуң талазы-биле айттыр
«Ан-Эрик», «Чодура» кол-
хозтарда болгаш «Тес-Хем»
совхозта районун ажил-
аңгы черин чегире тургу-
туган. Техниканың айыл
чок чорутуу саалыры ажил-
аңгыларга салгыттырмай кел-
гени-биле күш-ажылга хама-
рышкан ооал-ондак оу ажил-
аңгыларга эркен чы-
лың хой болган. Күш-ажыл
камгалааның болгаш техни-
каның айыл чок чорутууга
эркен чылын оларга 3372
рубль көрдүңгөң турган бо-
ла, чүд-те 814 рубль ажил-
аңгыны улусчу контрол-
ларын хыналдазында иле-
рөөң. Ооал-ондак болганда
бүдүрүлгөң кижилерин кол-
лектив хуралыга чугула-
жып көрөй, хемчег аайын
келген.

Совхоз, колхозтар, суг
ажыл-аңгы чери ажилчылар,
колхозчуларын тускай
хептер-биле чедир хандыр-
байн турар. Совхоз, колхоз-
тарын кадрчылар киди-
дик, чок хам болгаш эске-
да чымыл хептер-биле хан-
дырттырмаан. Күш-ажылды
камгалаарыга, ажилды чыг-
деринге механизация чок
черин ээлээр, мыдыр турбук-
совхоз, колхозтарын мал
ажылды механизациятты-
нган.

Күш-ажыл камгалааның
болгаш техниканың айыл
чок чорутуун талазы-биле
ажылды районунуң көдө
ажыл-аңгы бүдүрүлгөң эрге-
ли амыга чедир холга а-
лаан. Бо талазы-биле элек-
ли салалдар чок, ажил-аңгы-
ларга корулдар органиа-
зацияны келген. Совхоз,
колхозтарын ажилдачы-
лар тускай хептер-биле хан-
дыр «Сельхозтехника» сал-
гыры, райпо байг ажилда
келген. Мажиларын интинин
малын оңа-мөңдө кып азы-
рар дөңгөң күсүлгөңгөң
ажылдап, малдык чаш толун
хулуп ол турар апарганда
бизин чамдык малчылар тус-
кай хеп-биле хандырттырмаан.

Хыналдазында түңгел-
ки ажил-аңгылар коллектив-
терин болгаш районун улуз
контроль комитетинин хура-
ларыга чугулаажып көргөн,
күш-ажыл камгалааның бол-
гаш техниканың айыл чок
чорутууда илердигенин чө-
пестерин чайдандыр хемчег-
лерин алырын совхоз, колхоз-
тарын, «Сельхозтехника»
салгырының болгаш суг
ажыл-аңгы черинин удурт-
кучуларын, инженер-техник-
тиң ажилдачыларын
шынчыл неген болгаш проф-
союз органиацияларына
сүмөлөөң.

С. ОМЗААР,
«Шиник» штаттан дат-
каар корр.

Пассажирлер АТБ-инде
Марк Васильевич Петухов
удурткан ийниң септел-
е уластуңа ажилды эки тур-
гускап. Септелер ажил-
дың муракты аргаларын бол-
гаш автомашиналар септел-
генин экижидип турар сай-
ыраңгайжымчы саналдар-

ны бүдүрүлгө үргүлчү нөп-
терип туралар.

ЧУРУКТА: (сологай тала-
дан ол талаа) участюгун
муракчы септелчин В. М.
Астраханцев биле участюк
бригадир М. В. Петухов ав-
тотобустун башкарыга тырт-
тырларын кынап турары.

В. РАЧКОВСКИЙНІҢ
фотоу.

Улусчу университеттер— ажылдың чаа чадазы

База бир өөредилгө черле-
ре болу берген улусчу уни-
верситеттер эрте-методиктер
пропагандаларыга, ажилды
чонгары марксист-ленинни
билиглерин болдуурынга,
оларын културалын, били-
нин беддеринге улуз ужу-
дузалаң. «Улусчу универ-
ситеттерин ажилды дөңгөң
дугайында» СЭКП ТК-ның
чоонга чаа үндүргөң дөң-
гөң оларын ажил-чорудула-
жынын болгаш оларын уду-
руунуң чаа үе-чадазы бол-
ган.

Ону Бүгү-эвеледин «Бил-
г» интеллигент баштаар
черинин даргазы И. И. Арто-
блевский ол баштаар черин
пленумунга кылган илетке-
лине чугулаан. Пленум ян-
варь 29-та Москвага үргүлчү-
лөөң. Аңаа улусчу универси-

теттерин дугайында СЭКП
Топ Комитетинин дөңгөң-
га дүшүрү Бүгү-эвеледин
«Билиг» интеллигентиниң со-
булалары чугулаашкан.

Улусчу университеттер чаа
институт харылааларын
тургузууларыга чогучалык
дуза чедирп шыдар. Күрө-
нениң ажил-хөргөңгөң, бү-
дүрүлгөң ажилын, култур-
тургузушкунуң өргөң
башкарынга миллион-мил-
лион ажил-инчилерин ки-
риштарип турар. Инсти-
ту ажил-ин университеттер
чогун-ла мыдык кижилерин
өөредир ужурут.

Илеткелиң улусчу универ-
ситеттерин удуртук ажилды
экижидер хемчегелерин пле-
нум киркилдеринге ды-
наткан.

РЕСПУБЛИКА МУЗЕЙИНДЕ

Украинада Ровно хоорайы
немец-фашист элекелер-
лерден хостаанында бээр 25
чыл болган оу-биле хобаш-
тыр республиканың чурт
институт музейинин «ТАР-
ның чорутуу» салгырында ол
хүңгө хобашкын дөңгөңгөң
ажылган. Аңаа болган ту-
чуушкунуңа Совет Арми-
яның дайнычлары-биле ка-
мыа эки-турчарын база шуут
киришкен болган.

Тываның айттыг шериг
эскадронун дайнычлары
удурткан, оларын докумен-
тилерин, 7-ти айттыг шериг
полугунун туктарында
делген көргүсүлгөң. Олар-
нын бирээзин «Шиндик»
Кызыл туң. ТАР-ның кам-
галамын бижыт. Чонун шериг
өөредилгениң хөргөң чогу-
р бектикке тургузаан. Эң

дээр адыжыга!» деп бижэң.
Ровнога болган тулуш-
кундарын киркижичин эш
Кузнецов баштап, Ровнодан
кэпн чорган төлөлөрүнүн бер-
ген турган база мыда делген.
Тукай мичар бижэң: «Тыва-
ның ажилы чонгары, эргин
оңуктеринге Ровно район-
нуң ажилы чонгары.
Ажыл-аңгы чонгары.
Ажыл-аңгы чонгары. Салерин
маалдыры чорутууны у-
паан биле!»

Ровно болган Дубно хо-
орайларын ажилы чонгары
тыла оңуктеринин эрес-ма-
дырлар чорутуу утпаан. Ров-
но, Дубно хоорайларын хо-
таары дөңгөң ажил-аңгы
берген тыла эки-турчыларга
тураскаалдык чүдүлгөң. Олар-
ны хойларда кылган болгаш
оларын хөргөңгөң саган че-
кетке каян-да олун чыт-
кес. Ол хоорайларын хоста-
ары дөңгөң дайнычларын
аңаа ажил-аңгы чорутуу

Уруглар кижизидилгези

Чамдык ала-нелер боттарынын хармы-
салга хулээлгөңгөң утуу каанкап, уру-
дарынын кижизидилгезин сепкил-
сакгык ала-чайгар хосталы берген чору-
ру чере интеллигент кончуг таарыш-
кан. Чикээ, Эрен суурда Дарган Назым, Седи
Бадарын, Хомушун Делгез дөңгөң ала-нелер-
ниң уругларын бир-ле өөрөңгөң класта-
рынга 2—3 чыл катан өөрөңгөң, школа
корум-турум уруп чоруу турар апарган.
Седи Бадарынын Коля деп огу ушкү
класска 2 чыл катан оугарган, сөөлү үдө
школага чыгып келбестэн. Бо талазы-
биле Седи Бадарынын сурунч хөргөңгөң
чөвүлелдин хуралына чугулаажып, са-
ла-ооалын чөвүлелдин кижигүнери
биле көргөңгөң. Ол ишкан ала-нелер
ге каш улаа чугулаашкан. Коллектив
неи хой-интинин бо саала шүгүмдө-
ли херекке алабайн турары кончуг шын
эвес.

Хой уругу не Дарган Назым арага-
лары хандып, уругларын кижизидил-
гезин кичөөңгөң салбайн турарын суру-
нч бүтү хөргөңгөңгөң хуралыга
тургузуп чугулаажып көргөн.

Амгы үдө Коля Седи конгүс өөрөңгөң,
кеңээ, орай дүңгөң чедир кауб чанын-
га, мажигер чанынга улачу чоруу турар.
Моложа Хомушуну школанын соңга-
жып, кудумчуга улачу чоруу турган. Шко-

лачы, элээди уругларын хой-интинин
чорутуун урур төрөмелдин кыдың-даа
барындамы чок, бо үлгүлгөң дөңгөң а-
ла-нелерин талазында уруг-дарынын ки-
жизидилгезин кичөөңгөң салбас, негел-
де чок чорутуудан улуз салдар хамаары-
галык болган. Чамдык ала-нелер уруун
аажып огуун «сөс тоовас кыж-ле болгай, то-
румелдинде-не дедир суг дикир болгай.
Ол окта шын эвес билишкын-дир. Арга-
дарыга хандыкшып, өг-бүлөгө бот-ботта-
рың хүндүлөшөөң, уругларын хүндүлөп
көрбөс чоруттардан уругларын сагыш-
сеткилд урлар, бүгү-ле долгандыр чо-
рулдар, мылгыш өөредилгеге сонуур-
галы чокталып, хонну калыр болгай.
Уругларын төрүтүңгөң хүндө ала-нелер
боттары, улуз улус чымы алгаш, арага-
лаалар, а хай харлаан школачы азы
ли-салга турар бичиң тоовалы турары
ол-тур. Уругтун азы оолдун хонну били-
ниң, өг-бүлөгө кижизидилгени шын түдүң,
уруг-дарыга негелдени үргүлчү шын тур-
гузар болза, сөс тоовас, маргыжар, катан
оолдур, багай өөрөңгөң, корум-чорум урур
уругтар мажкан-даа турбас ужурут дээр-
аңаа ала-нелер билдир чугулаа.

Эрен суурда хөргөңгөң чөвүлелдин
даргазы.

тускай савага экижиген до-
вурак музейде делген.
СССР-ге болган Тыва Арат
Республикага дайын чыда-
рында парлан үндүрүлгөң
плататтарын музейден көрүп
болур. Олар чараш кылды-
рылган, патриотик бижиле-
лериң, дайын үзүндө Тыва-
ның ажилы чонгарынын
ажыл-чорудулары оларда
толугай көргүсүлгөң.

Залды аңаа-аңаа үнүн бо-
чөңгөң көргүсүлгөң, чикээ,
лаңчылар, сепселер (сон
интинде эки-турчыларын
командир капитан Кечка-
оолдун эдилеп чоран сеп-
селер) болган эске-да чүд-
дөр бол.

Делгегени солун болгаш
көрүштүгү кылдыр дээр. Ты-
на АССР-нин ажилы чон-
гары бо делегени улуз со-
нуургал-биле көр дөңгөңгөң
бүтүрүп турар бис.

Т. СКАКОВА.

Ракеталар агаар делгемин шинчилеп турар

ВАРШАВА. 31. (СЭТА). Ракеталар болгаш спутниктер
шинчилерин Краков институту 10 чыл дүргүзүлгөң до-
гунга келген. Институт 100 ажил «Метеор-1» ракеталарын чо-
гаташкы, 40 километр хире бедикке салып үндүрүлгөң.
ПАП агентиледин диниң дайныч турары баугар алгыра, ам
ол институт «Метеор-2» болгаш «Метеор-3» деп ракеталарын
чогалдып турар. Ракеталарын тулган бадик ужары 60 ки-
лометр.

Долуга удуз баштайгы полша ракетаны салып үндүр-
гөңгөң белекеленин база чорудуу турар. Оон аңгыда, ракеталар-
биле кылмыл чашкын чадгар болгаш булуттар алыс-
тар ажилдарын чокку үдө чорудары Краков институту-
нун планында кирген.

ЧССР-нин федералдыг хуралында

ПРАГА. Прага ордузунга
ЧССР-нин Федералдыг хура-
лының сессияны доозулан.

Сессияга Федералдыг ху-
ралдын, Улус палатанын
болгаш Националдар пала-
тының удуртукчу органи-
арын соңгаанын моң муну-
да дыпканат болгай.

ЧССР-нин чазаның дарга-
зы О. Черниктин кылган,
ЧССР-нин чазаның програм-
ма мелегеленин чугулаажып
көргөн, депутаттар Чехосло-
вак Социалист Респуб-
лика чазаның бурун бүтүр-
дөңгөң чыгыс үн-биле илергей-
лэң.

Сессиянын түңгел хура-
лына чурттуң Камгалаа чо-
вүленин тургузар дугайында
конституция хоойлугун чүд-
дүг деп саалаң.

Словак профэвилелдеринин съезди

ПРАГА. (СЭТА). Братисла-
вага болган профэвилелдеринин
бийик съездин ажилын
доозган. Съезд словак рево-
люст профэвилел шимчөөң-
гөңгөң программанын баш-
кының кийгырларын ший-
лериң дөңгөңгөң, чазак про-
грамманын ботталдырар тала-
зы-биле оларын күсүлгөң-
көңгөң кириштер дөңгөңгөң, съезд
словак революст профэвилел
шимчөөңгөңгөң бүтү кел-
гүнерин кийгырар.

Берге болган нарын үдө
угаа-жылдыг болур, хамааты

Президиум биле Бюронун хуралы

ПРАГА. (СЭТА). Словакия-
нын Компартиянын ТК-ның
Президиумун болгаш Че-
хословакиянын Компартия-
нын ТК-ның чөк боттарда
партия ажилын удуртук та-
лазы-биле Бюронун каттыш-
кан баштайгы хуралы болган.
Чурта политиктик байлалды.
ЧКП ТК-нын ноябрь, декабрь
болгаш январь пленумдарына
хулээл алган шийирлерин
күсүлгөңгөң хандырар талазы-
биле ийи органиарын ажил-
ын хуралга чугулаашкан.

Институте нарын болгаш
берге соругаларын ший-
лериңлериң баштайгы кол
негелденин болза чехословак
коммунистерин чыгыс аай
хөргөңгөң ажилдагы болур
дээрин ийи органиар саала
турар.

ЧКП ТК-ның Бюроу болгаш

Партия хүрээлөңи быжыгып турар

ПАРИЖ. (СЭТА). Бо чыл-
дың эгезинден бээр Франция-
нын Коммунист партия-
нын хүрээлөңгөң оң муң чаа
кежигүнерин хулээл алган.
Ол-ла үениң дүргүзүлгөң ФКП-
ниң 200 чаа эге органиация-
ларын тургускан. Партиянын
ТК-ның Политбюро кежигүчү
болгаш секретари Жорж
Марше ол дугайын «Юмани-
те» салуга бижэң.

Чаа чылда эң эки түңгел-
дерин улутпур бүдүрүлгөңдө
коммунистер чедип алган,
200 чаа партия эге органи-
цияларынын 150-ни фабрика-
заводтуп болуп турар дээрин
Марше демдөгөң.

Араб партизаннар халдап турар

КАИР. (СЭТА). Араб пар-
тизаннар январь 27-ден 28-ге
үдөң Иерусалимдин 15
километр муруну талазында
израиль шериг тургузун ра-
кеталар-биле боозаан. Оон
түңгелдинде 10 чик болгаш
чүк машиналарын чок кыл-
ган база элэң хой ирээл
сөддөттөр өлүргөн болгаш
бадылаткан деп, МЕН аген-
тиледин дашкыткан дини-
дында демдөгөң.

СОФИЯ, Иван Вазов атыг улусчу театрын көрүтү-
лөр азы 1150 олуттук.
В. ЯНКОВИЧ фотоу.
(СЭТА-нын фотохроникасы).

БИСТИҢ ВЕКТИҢ ҮЕ-ЧЕРГЕ КИЖИЗИ ЧУГААЛАП ТУР

Тоогозгүз чөргөй дугаар век-
бизе дейге чыркы чер кыры-
га төртүтүнүп келсе-ле, кижиз
болуп доругуп, демиселчи бо-
луп быжыгып, чөккө чүгө көр-
бөйбүз дээр!

Кара-көн чачынын бөргүндө
кадан каяр дүжүмөттү-дээ,
калкан дүңгүр токумдөткөн
хамы-дээ, сарыг шамжынып
лама-хуурактары-дээ көрүп
чордум.

Дүжүм-дөргөн Хайдып но-
яным адымга-турарым огу-
лу Буяй-Бадыйга кара хан-
нум чок;

Тараа биле сизек, ийи
Ылаай үзүм дээр чүгө.
Даа жожуу бааттары
Дарган чорум дээр чүгө
— деп мралайып турган чаш-
наа дүжүмөттөргө, Буяй-Ба-
дыгынын доругу-төрөлүнгө.

байларга килемин хайыгып-
даа чордум.

Уагуз Октябрьдин чалып
кыдыл халааз Саян ажыр
чайнап көргө, 1921 жылда ху-
ликалаа өскүзүп, өндүр-улуз
Лениндин мдмтыг номназы
караамысты аяктып, демис-
елче оттурупкан. Ядым-ту-
реңги бистерия дарлап-мал-
чүп чораннарынын бажым ор-

ама-на тептивис, арагтын
шым ам-на тиледей-дээ.

Чаа, уагуз. Тынымын че-
кетелинпикингизе уурум ки-
рип келдим. Араага, оон
соода накта кирген. Чөвө-
Хемиктин Төвө-Хая суму-
нуң секретарына аяктып, де-
миселче оттурупкан. Ядым-ту-
реңги бистерия дарлап-мал-
чүп чораннарынын бажым ор-

Москвям

Орус чонум уран холу
Омчас кылдыр сыйлап каан сен,
Тергипи өндүр, дээр беким,
Тендин ынак хоорайым.

Сеткилимдин арыг шыннын
Черипи ыраат өтүр өргүтү—
Хеймер кызып өткүтү үнү
Хемчим ырын аян тууар.

Хензиг тудугжу

Батчы-биле ыяш чок-аш,
Майым капкас атар-ан
мен.

Маска-биле кидог как-
каш,
Майыштырбас апанга-
мен.

Мээң уран башкыларым
Мени шевөр болдурду-
лар.

Ус-куш ышкаш тудучу
бооп,
Улус-чонга бараан бо-
луян.

Өөренип, мергежиир

О. Чаш-оолдун шүлүгүн ба-
рымаалар болза, арагачы-
лар хай (устуде) оодурулар-
да «хейнү көр мен» дээр,
оларга удуз хемчег албайн
турар «Ындыгаларын чүгө че-
рсе Ырбандыраш шөлүп турбас
чүгө аргы?» болу берген-дир.
Бөдүрүнү-биле сөзгөргө, ара-
гачыларга айткан чок чоруктуң
чөптүгү сеткил амыдыралды
каратып көрүпкүн чигинчиг
сеткил болу берген-дир. Чо-
гаалды шүтүмчүлөккө бау-
биле шүтүп көр, чамыс тала-
да болбас дээр ийне-дир.

Изиг сорууң бүтсүн

Арга-зым баштап
Але хунум ашты,
Сарыг-Белде суурнуң
Сайгылааны чыраан.

Партайны ээлзеш,
Башкың дыкнап өр сен.

Чурукчуңуң кышкы

Менде акша чок деп меге-
лешкен» деп турар. Ынчаар
сөзгөргө, аяктыг маадыр
мечет кижиз-дир деп биздин
бөргүнүн барымдааы бар-
дыр.

Сааа СОСКАЛДАЙ «Сыз-
дыс чырып туруң, огулум,
«Халдын орда сорукут-ла»,
Анатолій ДОПЧАА «Күс,
«Бичил тудукчуңуң ыры» (бо
шүлүктү бөгүтү салды
кирген) деп шүлүктөрүн би-
чиги номчукчуларга бараалга-
ган.

Чурукчуңуң кышкы

Менде акша чок деп меге-
лешкен» деп турар. Ынчаар
сөзгөргө, аяктыг маадыр
мечет кижиз-дир деп биздин
бөргүнүн барымдааы бар-
дыр.

Чурукчуңуң кышкы

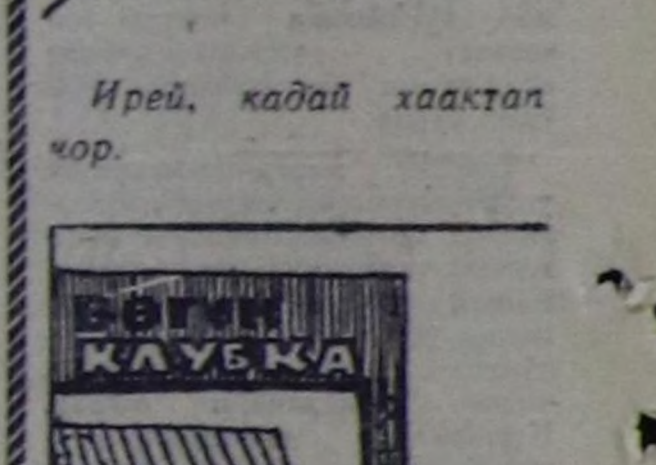
Кажар биле ан атмас
черже дээр берген.

Урелик трактори-
ти чыгып чүгө-дир, ижээм
кылып алымы.

Ирей, кадай хаактап
чор.

В. ВОЛЧЕНКОҢУ ЧУРААН
ЧУРУКТАРЫ.

Редатор К. Н. ДИПГА.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.

Соксадыыл, даай

Чэонң мен ам каш удаа
Сэонң-биле бо-ла дужуң,
Арагалаан ажал узер—
Арагалаан чачыл тыптым.